Psykofarmakan Zyprexa och den kemiska ättestupan i Sverige

21 januari 2007

Läkemedelsbolaget Eli Lilly fick 270 000 000 kronor år 2005 för försäljningen av det antipsykotiska medlet Zyprexa i Sverige **[1]**. Det här innebär att Zyprexa var det 7:e mest sålda preparatet av alla, trots att det bara är godkänt för en *mycket liten grupp* patienter (personer som fått diagnosen ”schizofreni”; personer som är ”maniska”.) Zyprexa stod för 50,3 procent av Eli Lillys omsättning i Sverige år 2005. Det här ger en god bild av hur många av bolagets läkemedelsrepresentanter som är koncentrerade på att med alla medel sälja just Zyprexa.

Läkemedelsverket varnade den 9 mars 2004 för ”ökad risk för död och cerebrovaskulära händelser [som stroke] vid behandling av äldre demenspatienter med Zyprexa”. Man skrev: ”Olanzapin [Zyprexa] är inte godkänt för behandling av psykos och/eller beteendestörningar i samband med demens. Det rekommenderas inte för behandling av denna speciella patientgrupp.” **[2]**

Men det Läkemedelsverket skrev hade absolut ingen effekt. *Tvärtom* så ökade utskrivningen till äldre personer än mer. Från slutet av 2003 (till november 2006) har utskrivningen (i dygnsdoser) av Zyprexa för åldersgruppen 85 år och över ökat med 52 procent (!). Utskrivningen för åldersgruppen 75-84 år har ökat med 57 procent (!); enbart under 2006 ökade utskrivningen med 35 procent **[3]**.

I ett antal artiklar strax före jul avslöjade New York Times i förstasidesartiklar Eli Lillys illegala marknadsföring av Zyprexa i USA och bolagets mångåriga mörkläggning av skadeverkningarna av preparatet. Tidningen hade kommit över tidigare hemliga dokument från läkemedelsbolaget, som visade Lillys plan för att marknadsföra Zyprexa för patientgrupper medlet inte var godkänt för. Lillys plan hade namnet ”Viva Zyprexa” och gick ut på att (via läkemedelsrepresentanter) marknadsföra preparatet till allmänläkare för att få dessa att skriva ut Zyprexa till äldre patienter med symtom på demens **[4]**.

När det gäller skadeverkningarna av preparatet berättade den kände svensk-amerikanske professorn Curt Furberg i somras följande om preparatet i tidningen Läkemedelsvärlden: ”Allvarliga former av diabetes och kraftig viktökning har rapporterats. Ett rättsfall var på gång med Zyprexa och jag blev inkopplad, fick ta del av information och talade med en advokat. Han, som var erfaren av liknande fall, berättade att ’det här är värre än allt annat jag sett, det finns ingen chans att företaget kan låta det här gå till domstol, då offentliggörs allting. De måste gå med på en uppgörelse i godo’.” **[5]**

Men nu har alltså delar av detta hemliga material avslöjats av New York Times. Eli Lilly visste redan tidigt att Zyprexa orsakade *extrem* viktökning med åtföljande hög risk för diabetes och andra sjukdomar. Redan 1999 kände Lilly till att studierna av Zyprexa visade att 16 procent av de personer som tog preparatet i ett år gick upp mer än 30 kilo **[6]**. De läkare som skrev ut Zyprexa fick inget veta.

Eli Lilly har nu gått med på att betala ut svindlande 9 miljarder kronor (1,2 miljarder dollar) till 26 000 patienter som stämt bolaget för de skador de fått av Zyprexa. Bolaget har gjort upp i godo för att inget av det ovan nämnda materialet ska bli offentligt (som det blir vid ett

domslut). Läkemedelsbolagets högsta chef, Sidney Taurel, gjorde med anledning av dessa överenskommelser det fantastiska uttalandet att ”dessa krav saknar grund” men att man ”tog det svåra steget för bolagets bästa” **[7]**. Vi förväntas alltså tro på att man betalade 9 miljarder kronor *för helt grundlösa påståenden* från 26 000 patienter. Fantastiskt! Tusentals andra patienter står i kö för att få ersättning för de allvarliga skador de fått av Zyprexa; de skador som Lilly känt till sedan 90-talet.

Men det är inte bara patienter som ställer krav på läkemedelsbolaget. Statsåklagarna i ett antal delstater har begärt att bolaget ska stå för de medicinska kostnaderna för skadorna från behandlingen med Zyprexa. Delstaten Mississippi stämde Lilly i juli och hävdade att läkemedelsbolaget hade dolt skadeverkningarna av psykofarmakan, samtidigt som man övertygade läkare om att skriva ut preparatet för tillstånd för vilka det inte var godkänt **[7]**. Och fler åklagare har blivit medvetna om vad som försiggått efter artikelserien i New York Times. Den 18 januari krävde statsåklagarämbetet i delstaten Illinois att ”Lilly lämnar in marknadsföringsmaterial, e-postmeddelanden och andra dokument med information om reklamen för Zyprexa”. Den 19 januari krävde statsåklagarämbetet i Vermont samma sak **[8]**.

Zyprexa ges alltså i Sverige till äldre demenspatienter – för vilka det inte är godkänt, för vilka det inte är till någon nytta och för vilka det ökar risken ”för död och cerebrovaskulära händelser” – och det ges ofta till denna patientgrupp *med tvång*, vilket är en uppenbar brottslig handling. Att ge Zyprexa med tvång till denna grupp kan inte på något sätt försvaras med hänvisning till *nödregler* – att patienten skulle lida allvarlig skada om preparatet *inte* gavs; det är i själva verket *tvärtom*: personen riskerar bevisligen att lida allvarlig skada, till och med död, av att ges Zyprexa.

En undersköterska vid ett äldreboende berättade hur det går till när läkemedelsrepresentanter kommer på besök för att marknadsföra antipsykotiska medel (i det här fallet läkemedelsbolaget Janssen-Cilags motsvarighet till Zyprexa, Risperdal). Försäljarna vänder sig direkt till sjuksköterskor och undersköterskor eftersom de vet att dessa grupper har en hel del att säga till om när det gäller de äldres mediciner. Janssens läkemedelsrepresentant vill övertyga vårdpersonalen om att de äldre verkligen behöver det antipsykotiska medlet och tar till grova lögner för att sälja preparatet. I ett e-postmeddelande till avdelningen (april 2006) skriver representanten om de goda effekterna av preparatet och att ”Risperdal INTE ger ökad dödlighet och man kan inte binda detta till CVA [Cerebrovascular accidents]. Detta har läkemedelsverket själva sagt”. Kanske hoppades Janssens representant på att ingen skulle titta på den text som bolaget tvingats skriva in i produktresumén (i FASS): ”En signifikant högre incidens av cerebrovaskulära biverkningar sågs hos patienter behandlade med Risperdal jämfört med placebogruppen.”

Historien om Eli Lillys läkemedelsrepresentanter och deras marknadsföring i Sverige av Zyprexa återstår att skriva. Den illegala aktiviteten måste dock ha varit mycket stark sedan Läkemedelsverkets varningar i mars 2004 – ökningen i utskrivna dygnsdoser har alltså varit hela 57 procent (för gruppen 75-84 år) *efter* det att Läkemedelsverket utfärdade varningarna.

- Det är inte av en *händelse* som utskrivningen av Zyprexa till gamla ökar. Det är inte av en *händelse* som läkare och vårdpersonal tror att gamla, dementa människor måste få denna psykiatriska drog (som inte är godkänd för dem, och som sänder dem i en alltför tidig grav). Situationen är SKAPAD. Den är skapad av läkemedelsbolaget Eli Lilly och dess läkemedelsrepresentanter, som illegalt marknadsfört preparatet för indikationer det inte är godkänt för. Den är skapad av de psykiatriska opinionsledare

som gjort sig till talesmän för det positiva med nya antipsykotiska medel, som Zyprexa, och som medverkat i Eli Lillys mörkläggning av de allvarliga skadeverkningarna.

- *Läkemedelsverket* slog i april 2004 till mot ett nyponpulver. Det drogs in. Anledningen var som myndigheten sade: ”Om syftet är att lindra eller bota besvär ska man också visa det.” Lagen skulle följas och den fanns till ”för att skydda konsumenter mot kvacksalveri” **[9]**. Men lagen verkar inte vara tillämplig för Eli Lilly. Bolaget *har* visat för Läkemedelsverket att Zyprexa inte bara ”inte lindrar eller botar besvär” utan också ger extrem övervikt med åtföljande hög risk för diabetes, och ökad risk för dödsfall och stroke hos gamla. Trots det har utskrivningen till patienter i åldersgruppen 75-84 år *ökat* med 57 procent sedan slutet av 2003. Vad har Läkemedelsverket gjort ”för att skydda [dessa] konsumenter”? Var är direktiven om förbud mot utskrivning av Zyprexa, var är polisanmälningarna mot Eli Lilly, som uppenbarligen på illegalt sätt marknadsför preparatet för gamla? Var finns de kraftfulla åtgärderna mot kvacksalveriet?

- Och vad har *Socialstyrelsen* gjort för att skydda patienterna? Myndigheten känner till den illegala marknadsföringen, man känner till att läkare skriver ut Zyprexa till massor av människor för vilka det inte är godkänt – man känner till kvacksalveriet, och avsaknaden av ”vetenskap och beprövad erfarenhet”. Man känner till skadeverkningarna och man är helt på det klara med att många gamla får psykofarmaka som skadar dem och i själva verket är en form av kemisk ättestupa. Var är de samlade kraftfulla åtgärderna? Var finns polisanmälningarna och kraven på indragna legitimationer?

- Och i avsaknad av anmälningar från Läkemedelsverket och Socialstyrelsen – när ska *åklagarmyndigheterna* börja agera för att göra slut på kriminaliteten? Brotten ligger i öppen dager; det behövs ingen större fantasi för att leta fram bevisen:

  a) En toxisk psykiatrisk drog, för vilken myndigheter varnar, skrivs ut till gamla för vilka den inte är godkänd; det är välkänt att den ger svåra förgiftningsskador – övervikt, diabetes, stroke, död (brott: vållande till annans död, misshandel, korruption etc.);
  b) Eli Lilly och dess representanter har på ett illegalt sätt marknadsfört Zyprexa för tillstånd för vilka det inte är godkänt och har undanhållit kända skadeverkningar från medlet; denna illegala marknadsföring har lett till svåra skador på patienter; den har också lett till stora ekonomiska vinster för läkemedelsbolaget (brott: bedrägeri: ”Den som medelst vilseledande förmår någon till handling eller underlåtenhet, som innebär vinning för gärningsmannen och skada för den vilseledde eller någon i vars ställe denne är, dömes för bedrägeri till fängelse i högst två år”, korruption, förfalskning, vållande till annans död, misshandel, etc.);
  c) I tillägg till att gamla får en psykiatrisk drog som inte är godkänd för dem, och som orsakar svåra förgiftningsskador, så ges de också i ett antal fall denna drog *med tvång*, i strid med grundlagen och Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna. Det kan, som sagts ovan, i inget enskilt fall vara tillämpligt att hänvisa till nödreglerna när det gäller utskrivning av Zyprexa till äldre demenspatienter (brott: grov kränkning av de mänskliga rättigheterna, olaga tvång, misshandel etc.).

Det behövs inte mer *tyckande* om att ”de äldre får för många mediciner”. Det står klart att gamla, med medel som Zyprexa, ”erbjuds” en kemisk ättestupa för att inte belasta systemet och för att skapa profit för läkemedelsbolag, psykiatriska auktoriteter och andra som har intresse i att det ser ut som det gör. De myndigheter som är ansvariga för att hantera dessa brott behöver inte göra fler långtidsutredningar. De behöver *agera*, de behöver ställa de ansvariga inför rätta och få slut på övergreppen.

Janne Larsson
skribent
Snöbollsgränd 22
129 45 Hägersten

[1] Läkemedelsindustriföreningen, *Statistik* http://www.lif.se/Statistik/stat.asp
[2] Läkemedelsverket, *Zyprexa – ökad förekomst av cerebrovaskulära händelser (stroke och TIA) och ökad dödlighet i demensstudier,* 12 mars 2004 http://www.lakemedelsverket.se/Tpl/NewsPage____464.aspx
[3] Statistik från Socialstyrelsen, januari 2007.
[4] New York Times, *Drug Files Show Maker Promoted Unapproved Use,* 18 december 2006, http://www.nytimes.com/2006/12/18/business/18drug.html?ex=1324098000&en=782a71e8acd91237&ei=5088&partner=rssnyt&emc=rss
[5] Läkemedelsvärlden, *Lilly döljer negativ information om Zyprexa,* 11 november 2005, http://www.lakemedelsvarlden.nu/article.asp?articleID=4095&articleCategoryID=9&issueID=100
[6] New York Times, *Lilly: Review revealed errors in Zyprexa data,* 21 december 2006, (publicerad också i Indy Star) http://www.indystar.com/apps/pbcs.dll/article?AID=/20061221/LOCAL17/612210429/1012
[7] Bloomberg, *Eli Lilly Settles Zyprexa Suits With 18,000 Patients (Update12),* 4 januari 2007. http://www.bloomberg.com/apps/news?pid=20601087&sid=aaePGELtBkx4&refer=home
[8] New York Times, *States study marketing of Lilly Pills*, 20 januari 2007, http://www.nytimes.com/2007/01/20/business/20drug.html
[9] UNT/TT, *Försäljning av nyponpulver* stoppad, 20 april 2004, http://www2.unt.se/harkiv/ny/nyponpulver/